

לימוד מתוך אהבת ישראל החכם היומי

* * אהבה * *

רצינול

'ואהבת לרעך כמוך - זה כלל גדול בתורה.' כך אמר רבי עקיבא, שהיה דורש כל תג וכל אות בתורה שהוריד משה רבנו מן השמיים. ערך יסודי זה במסורת היהודית, שחופּה מגזרים, תפיסות עולם ואידיאולוגיות, הוא ערך קשה מאד ליישום בחיי היום-יום במרחב האישי, המשפחתי, הקהילתי והציבורי.

השאלות העומדות בבסיס המסוגלות ליישם את ערך 'ואהבת לרעך כמוך' במעגלי החיים השונים הן רחבות, עמוקות וקשות. השאלה הראשונה היא: מהי אהבה? ונוספות לשאלה עוד שאלות: מהן קרבה, נתינה, מחילה וסליחה? כיצד ניתן להחליט אילו רגשות מרגישים? האם אפשר לאהוב מישהו שונה ממך, שחושב אחרת? כיצד מפתחים יחס שווה לכל איש ואישה באשר הם, כאילו הם בני משפחה? כיצד מגדירים מיהו רַע?

חכמי ישראל, מתוך היכרותם הקרובה עם אנשי ונשות קהילותיהם, בחנו את היישום של ערך 'ואהבת לרעך כמוך' והציעו לו פרשנויות ייחודיות.

לימוד דבריהם של החכמים, זיהוי המציאות החברתית שעליה רצו להשפיע, ההכרה ברגישותם של החכמים ליחסים אנושיים - כל אלו עשויים להרחיב את גבולות המסוגלות לאהוב וליישם את ערך 'ואהבת לרעך כמוך' בחיים האישיים והציבוריים.

שאלה מרכזית:

כיצד ניתן להרחיב את האהבה שלנו לכל איש ואישה מישראל?

מבנה הלימוד

ואהבת - כלפי מי כבר שוכנת אהבה בלבבי? - שיתוף בזוגות
לרעך - מה אומרים חכמים? - לימוד בחברותא
כמוך - כיצד ניתן להרחיב את האהבה שלי? - שיחה במליאה

אמצעי עזר

כרטיסי שאלות, דפי לימוד או כרטיסי טקסטים ובהם שאלה.

מהלך הלימוד

1. ואהבת - כלפי מי כבר שוכנת אהבה בלבבי? - שיתוף בזוגות

- חשבו על חבר או חברה שאתם מרגישים אליו או אליה אהבה.
- מצאו בן.ת זוג לשיתוף ולימוד, עדיף לבחור מישהו שמכירים פחות.
- כל זוג מקבל כרטיס ובו הנחיה ושאלות:
- ספרו לבן בת הזוג על האדם שאתם אוהבים (אפשר לבחור אם לומר את שמו או לא).
- מה פתח את הלב שלכם לאהוב דווקא את האדם הזה?

בחלק הראשון של הלימוד מתבוננים הלומדים על עצמם ועל האהבה שכבר שוכנת בליבם, ובוחנים היכן היא התחילה ומה משפיע עליה. השיתוף מאפשר לזהות את המוכר והידוע ולקבל זווית מרחיבה ועין נוספת על אהבה זו, שתחבר למוכנות להרחיב את גבולות האהבה.

2. לרעך - מה אומרים חכמים? - לימוד בחברותא

מחלקים את דפי הלימוד למשתתפים.

אפשרות 1:

- מחלקים את הטקסטים בין המשתתפים על פי סדר הופעתם בדף מימין לשמאל (משתתף ראשון מקבל את הטקסט העליון מימין, משתתף שני - את הטקסט העליון השני מימין, וכך הלאה). אם מספר המשתתפים גבוה ממספר הטקסטים, מתחילים את החלוקה שוב מהתחלה.

אפשרות 2:

- מחלקים לכל אחד כרטיס ובו טקסט ושאלה.
- כל זוג לומד בחברותא את שני הטקסטים.
- על איזו אהבה מדבר החכם בטקסט שקיבלתם?
- כיצד דבריו של החכם עשויים להרחיב את האהבה בליבכם לאנשים נוספים?

בחלק השני פוגשים המשתתפים שני דברי חכמים מאלו המופיעים בדף ומתבוננים על האהבה שבליבם דרך דבריהם. הם מבררים לעצמם כיצד ניתן להרחיב את גבולות האהבה בעזרת הדברים. דברי החכמים אמנם קצרים ונותנים רק הצצה קטנה לתפיסת עולמם של החכמים, אך מאפשרים כר נרחב ללומדים להפוך בדברים קצרים אלה שוב ושוב מכיוונים שונים.

◆◆ להרחבה על דברי החכמים ניתן להיכנס לאתר 'החכם היומי' www.hyomi.org.il ◆◆

3. כמורך - כיצד ניתן להרחיב את האהבה שלי? - שיחה במליאה

- ממה ששמעתם מבני הזוג שלכם בהתחלה או ממה שקראתם בדברי החכמים, כיצד אתם יכולים לעורר את האהבה ולהרחיב את האהבה בליבכם?
- סבב סיום: משהו אחד שאני לוקח על עצמי להרחיב את האהבה שלי.

בחלק השלישי, משתפים המשתתפים בתובנות מתוך הלימוד שלהם, לוקחים זה מזה עצות, מעשים, תובנות להרחבת האהבה שבליבם לכל אחד ואחד מישראל.

ספרו לבנת הזוג על האדם שאתם אוהבים (אפשר לבחור אם לומר את שמו או לא)

מה פתח את הלב שלכם לאהוב דווקא את האדם הזה?

כרטיסי טקסטים בליווי שאלות

להרבות האהבה והאחדות בישראל, זה יהיה ע"י ריבוי מפעלי החסד ומוסדי הצדקה, שעל ידיהם יתאגדו כל ישראל לגוף אחד. שאז כל אחד מרגיש בצער חברו.

חכם יצחק דיין
מחכמי ארם צובא

'ידי יצחק', מתוך 'החכם היומי'.
הילולתו ביום ב' בכסלו תשכ"ה (1964).

כיצד הגתינה פותחת את
הלב לאהבה?

לא אצא ידי חובתי, אם לא אבקש את אחי, ואשחר פניהם, לבקש ולתור אחר האהבה והאחוזה, אהבת חינם, אהבת היתום והאלמנה, המסכן העני והאביון.

חכם יוחנן הכהן
מחכמי ירושלים

'מיתרים מכינורי', מתוך 'החכם היומי'.
הילולתו ביום ח' בחשוון תשס"ג (2002).

מדוע אהבה למסכן היא אהבת
חינם?

במצוות וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ תְלוּיָהּ כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלֵהָ, כֵּן הַמְבֹזָה חֲבֵרוֹ - מִבְּטֵל כָּל הַתּוֹרָה.

חכם אברהם אזולאי
מחכמי חברון

'אהבה בתענוגים', מתוך 'החכם היומי'.
הילולתו ביום כ"ד בחשוון ת"ד (1643).

מה יש בביזוי שהוא מבטל את
האהבה?

וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ - צִדִּיק שִׂיאֵהֵב חֲבֵרוֹ כְּמוֹ שֶׁאֵהֵב גּוֹפוֹ, שׁוֹדָאֵי אֶהְבֵּת הָאָדָם לְגוֹפוֹ אֵינָה תְלוּיָהּ בְּשׁוֹם סִיבָה כִּלְלִי וְעִיקָר וְכִלְלִי, וְתוֹעֵלַת הַנְּמֻשֶׁךְ לוֹ לְגוֹפוֹ.

חכם יעקב פאריינטי

רב העיר ענאבה (בון) שבאלג'יריה,
שארית יעקב, מתוך 'החכם היומי'.
ציון הילולתו ביום כ' בחשוון תרל"ט (1878).

כיצד ניתן להשוות בין האהבה לגוף
ובין האהבה לחבר?

אצל הקב"ה, נאהבת ההתאחדות וההתחברות זה עם זה, בין בדברי תורה, בין בדרך ארץ, בין בכל ענייני העולם, שהיא מצווה כוללת כל היתרי"ג מצוות בסוד: וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ.

חכם אברהם ערוסי
מחכמי צנעא

'אור לישרים', מתוך 'החכם היומי'.
הילולתו ביום י"ז באדר תרצ"ה (1934).

האם התאחדות תלויה באהבה?

וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ - הִרְעָ דוּוֹקָא, שְׂקִישָׁה יוֹתֵר לְאֵהוֹב בְּמִצִּיאוֹת אֶת הָאִח מֵאֲשֶׁר אֶת הָרְחוֹק.

חכם יהודה ליאון אשכנזי
מחכמי צרפת

'התולדות', מתוך 'החכם היומי'.
הילולתו ביום ט' בחשוון תשנ"ז (1996).

למה קשה לאהוב את האח יותר
מאת הרחוק?

וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ אֲנִי ה' - כי מה
שהאדם מרחם על חברו, הנצרך
לרחמים, הנה הוא מעורר על עצמו
רחמנות מה' יתברך. וזה פירושו:
וְאֶהְבֶּתָּ - על ידי שתאהב לחברך, אז
כְּמוֹךָ אֲנִי ה' - כן גם אני ארחם עליך.

חכם עובדיה יעבץ
רב העיר קריית עקרון,
'אפיקי מים', מתוך 'החכם היומי'.
הילולתו ביום י"ב בשבט תשע"א (2011).

מהו הקשר בין רחמים לאהבה?

שכל אדם מישראל, מצד שאנו אחים
ורעים, ומחויבים לקיים מצוות וְאֶהְבֶּתָּ
לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ, מחויב בכל לילה, למחול
לכל מי שהכעיס והקניט אותו, ובפרט
בימי סליחה וכפרה, שהציווי הגדול
הוא למחול כל אחד לחברו, בלא
שאלת שום מחילה.

חכם וידאל קואניקה
מחכמי ירושלים
'דרכי חיים', מתוך 'החכם היומי'.
הילולתו ביום י"ב באדר תרכ"ב (1862).

מדוע המחילה היא תשתית לאהבה?

וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ - יהיה מי שיהיה.

חכם אליהו בן אמוזג
מחכמי ליוורנו,
'אם למקרא', מתוך 'החכם היומי'.
הילולתו ביום ז' באדר תר"ס (1900).

מיהם הרעים סביבי שאני מדביק להם תוויות
ולכן איני יכול לאהוב?

ייתן את לבו לצערם של ישראל, ולזה
צריך איש אוהב ישראל, שיהיה ליבו
שלם עם כולם בשווה, ללא הבדלי עדות
או זרמים, כי רק על ידי זה יעשה מלאכת
שמים בתוך עם קודש.

חכם שבתי אטון
מחכמי ירושלים
'רוח חכמה', מתוך 'החכם היומי'.
הילולתו ביום י"ב בשבט תשס"ו (2006).

מהו לב שלם שווה עם כולם?

כל ישראל הם אילן אחד, ואדם אחד
כלול מן רמ"ח איברים, וזה שכתוב:
וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ - כי רעך הוא ממש כְּמוֹךָ,
כלומר כדמיון גופך, המחובר מאיברים
רבים.

חכם חיים ויטאל
מחכמי דמשק
'עץ הדעת', מתוך 'החכם היומי'.
הילולתו ביום ל' בניסן ש"פ (1620).

כיצד ניתן לראות את החיבורים בין
היחיד לחבריו?

וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ - להורות שאין שום
הפרש בין אדם לחברו, בין עשיר בין עני,
בין כעור בין יפה, הכל במדרגה אחת
צריך לאהוב זה לזה, כי באהבה מיוחד
ה'.

חכם מיכאל כמוס חדאד
רב העיר מדנין, תוניסיה
'אורח חיים', מתוך 'החכם היומי'.
הילולתו ביום א' באדר תרפ"ו (1926).

כיצד אני מבחין באדם שמולי ללא
השיוך המעמדי או הכלכלי שלו?

כאשר הסרה אהבה באומה אין ערך
מלא לקיום כל יתר מצוות התורה.

חכם חיים דוד הלוי
רב העיר תל-אביב-יפו,
'מקור חיים', מתוך 'החכם היומי'.
הילולתו ביום י"ב באדר תשנ"ח (1998).

מדוע האהבה היא תשתית לקיום כל
מצוות התורה?

וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ - אין האדם
מתקבלת תפילתו, אלא אם כן הוא
אוהב לכל אדם.

חכם סעדיה אלנדאף
מחכמי צנעא
'עץ החיים', מתוך 'החכם היומי'.
הילולתו ביום י"ד באדר תרפ"ט (1929).

מדוע מתעכבת התפילה בשל האהבה?

ואהבת לרעה פמוף אני ה' - כי מה שהאדם מרחם על חברו, הנצרך לרחמים, הנה הוא מעורר על עצמו רחמנות מה' יתברך. וזה פירושו: ואהבת - על ידי שתאהב לחברך, אז פמוף אני ה' - כן גם אני ארחם עליך.

חכם עובדיה יעבץ, רב העיר קריית עקרון, 'אפיקי מים', מתוך 'החכם היומי': הילולתו ביום י"ב בשבט תשע"א (2011).

מהו הקשר בין רחמים לאהבה?

במצוות ואהבת לרעה פמוף תלויה כל התורה כולה, כן המבזה חברו - מבטל כל התורה.

חכם אברהם אזולאי, מחכמי חברון, 'אהבה בתענוגים', מתוך 'החכם היומי': הילולתו ביום כ"ד בחשוון ת"ד (1643).

מה יש בכיזוי שהוא מבטל את האהבה?

לא אצא ידי הובתי, אם לא אבקש את אחי, ואשחר פניהם, לבקש ולתור אחר האהבה, והאחוה, אהבת חיים, אהבת היתום והאלמנה, המסכן העני והאביון.

חכם יוחנן הכהן, מחכמי ירושלים, 'מיתרים מכינורי', מתוך 'החכם היומי': הילולתו ביום ח' בחשוון תשס"ג (2002).

מדוע אהבה למסכן היא אהבת חיים?

שכל אדם מישראל, מצד שאנו אחים ורעים, ומחויבים לקיים מצוות ואהבת לרעה פמוף, מחויב בכל לילה, למחול לכל מי שהכעיס והקניט אותו, ובפרט בימי סליחה וכפרה, שהציווי הגדול הוא למחול כל אחד לחברו, בלא שאלת שום מחילה.

חכם וידאל קואינקה, מחכמי ירושלים, 'דרכי חיים', מתוך 'החכם היומי': הילולתו ביום י"ב באדר תרכ"ב (1862).

מדוע המחילה היא תשתית לאהבה?

ואהבת לרעה פמוף - יהיה מי שיהיה. חכם אליהו בן אמוזג, מחכמי ליוורנו, 'אם למקרא', מתוך 'החכם היומי': הילולתו ביום ז' באדר תר"ס (1900).

מיהם הרעים סביבי שאני מדביק להם תוויות ולכן אני יכול לאהוב?

ואהבת לרעה פמוף - הרע דווקא, שקשה יותר לאהוב במציאות את האה מאשר את הרחוק.

חכם יהודה ליאון אשכנזי, מחכמי צרפת, 'התולדות', מתוך 'החכם היומי': הילולתו ביום ט' בחשוון תשנ"ז (1996).

למה קשה לאהוב את האה יותר מאת הרחוק?

ואהבת לרעה פמוף - להורות שאין שום הפרש בין אדם לחברו, בין עשיר בין עני, בין כעור בין יפה, הכל במדרגה אחת צריך לאהוב זה לזה, כי באהבה מיוחד ה'.

חכם מיכאל כמוס חדאד, רב העיר מדיין, תוניסיה, 'אורח חיים', מתוך 'החכם היומי': הילולתו ביום א' באדר תרפ"ו (1926).

כיצד אני מבחין באדם שמולי ללא השיוך המעמדי או הכלכלי שלו?

כל ישראל חברים
ALLIANCE ISRAËLITE UNIVERSELLE

יום ז' באדר
כל ישראל חקמים

לימוד מתוך
אהבת ישראל
החכם היומי

אהבה

ואהבת לרעה פמוף - צריך שיאהב חברו כמו שאוהב גופו, שוודאי אהבת האדם לגופו אינה תלויה בשום סיבה כלל ועיקר, וכלל, ותועלת הנמשך לו לגופו.

חכם יעקב פאריינטי, רב העיר ענאבה (בון) שבאלג'יריה, 'שארית יעקב', מתוך 'החכם היומי': ציון הילולתו ביום כ' בחשוון תרל"ט (1878).

כיצד ניתן להשוות בין האהבה לגוף ובין האהבה לחבר?

ואהבת לרעה פמוף - אין האדם מתקבלת תפילתו, אלא אם כן הוא אוהב לכל אדם.

חכם סעדיה אלנדאף, מחכמי צנעא, 'עץ החיים', מתוך 'החכם היומי': הילולתו ביום י"ד באדר תרפ"ט (1929).

מדוע מתעכבת התפילה בשל האהבה?

כאשר חסרה אהבה באומה אין ערך מלא לקיום כל יתר מצוות התורה.

חכם חיים דוד הלוי, רב העיר תל-אביב-יפו, 'מקור חיים', מתוך 'החכם היומי': הילולתו ביום י"ב באדר תשנ"ח (1998).

מדוע האהבה היא תשתית לקיום כל מצוות התורה?

ייתן את לבו לצערם של ישראל, ולזה צריך איש אוהב ישראל, שיהיה ליבו שלם עם כולם בשווה, ללא הבדלי עדות או זרמים, כי רק על ידי זה יעשה מלאכת שמים בתוך עם קודש.

חכם שבתי אטון, מחכמי ירושלים, 'רוח חכמה', מתוך 'החכם היומי': הילולתו ביום י"ב בשבט תשס"ו (2006).

מהו לב שלם שווה עם כולם?

אצל הקב"ה, נאהבת ההתאחדות וההתחברות זה עם זה, בין בדברי תורה, בין בדרך ארץ, בין בכל ענייני העולם, שהיא מצווה כוללת כל התרי"ג מצוות בסוד: ואהבת לרעה פמוף.

חכם אברהם ערוסי, מחכמי צנעא, 'אור לישרים', מתוך 'החכם היומי': הילולתו ביום י"ב באדר תרצ"ה (1934).

האם התאחדות תלויה באהבה?

כל ישראל הם אילן אחד, ואדם אחד כלול מן רמ"ח איברים, וזה שכתוב: ואהבת לרעה - כי רעך הוא ממש פמוף, כלומר כדמיון גופך, המחובר מאיברים רבים.

חכם חיים ויטאל, מחכמי דמשק, 'עץ הדעת', מתוך 'החכם היומי': הילולתו ביום ל' בניסן ש"פ (1620).

כיצד ניתן לראות את החיבורים בין היחיד לחבריו?

להרבות האהבה והאחדות בישראל, זה יהיה ע"י ריבוי מפעלי החסד ומוסדי הצדקה, שעל ידיהם יתאגדו כל ישראל לגוף אחד. שאז כל אחד מרגיש בצער חברו.

חכם יצחק דיין, מחכמי ארם צובא, 'ידי יצחק', מתוך 'החכם היומי': הילולתו ביום ב' בכסלו תשכ"ה (1964).

כיצד הנתינה פותחת את הלב לאהבה?